

FÖRENINGEN ELIAS FRIES ÄTTLINGAR
Skriftserie 16

Elias Fries-porträtt
Av Sigurd Fries

Stockholm 2025

ELIAS-FRIES-PORTRÄTT

AV

SIGURD FRIES

SÄRTRYCK UR NATIO SMOLANDICA XIV, ÅRSSKRIFT UTGIVEN AV
SMÅLANDS NATIONS I UPPSALA KAMRATFÖRENING

Elias-Fries-porträtt.

En översikt med ett nationsporträtt som utgångspunkt.

AV SIGURD FRIES.

Det har blivit en tradition, att varje årgång av Natio Smolandica skall innehålla en minnesteckning över någon av nationens inspectores. Ofta har därvid uppsatsen kunnat illustreras med det porträtt av ifrågavarande inspektor, som pryder vår högtids-sal. Turen har nu kommit till Elias Fries, den kände botanisten, som var nationens inspektor under två skilda perioder, 1842—50 och 1853—58. Här skall emellertid icke hans levnad tecknas. Varken hans personlighet, hans vetenskapliga gärning eller hans insatser för Smålands nation kommer nu att skildras. Det är dock att hoppas, att allt detta blir föremål för en uppsats i ett senare häfte av vår tidskrift.

I stället skall jag söka göra en sammanställning av de olika porträtt och andra avbildningar av Elias Fries, som finnas. Även jag utgår därvid från ett nationsporträtt, som hänger i högtids-salen. Och därför kan ju denna uppsats på sätt och vis få ingå i serien av »inspektorsporträtt», även om det som skildras ju blott är de i högsta grad yttre minnen, som finnas av Elias Fries.

Det porträtt av Elias Fries, som hänger i nationens högtids-sal, är målat av *Johan Gustaf Sandberg*.¹ (Fig. 1.) Dess tillkomst-historia skildras i två paragrafer i nationens protokollsbok. Den ena är från den 11 maj 1837. Där står: »Beslöt nationen att såsom et utryck af sin vörndnad för sin Hedersledamot Herr Professoren Fries låta måla dess bild i olja, och biföll Nationen Herr

I Natio Smolandicas serie av »inspektorsporträtt» står i år egentligen Elias Fries i tur att få sin levnad tecknad. Tyvärr har det av olika skäl varit mig omöjligt att till denna årgång få en dylik minnesteckning. Jag har därför blivit nödsakad att själv i någon mån söka ersätta en sådan och gör det på detta sätt med en uppsats om ett ämne, som berör Elias Fries, ehuru i bokstavigaste mening endast det rent yttre hos hans person.

Inspector, att omkostnaderne skulle få bestridas med Honorarii Cassans medel.²» Det målades 1838 men avtäcktes först året därpå. I protokoll från den 17 april 1839 står det: »Om aftonen var nationen på nationssalen församlad till en fest, för att aftäcka nationens Hedersledamots, Prof. Fries' porträtt, som på nationens anmodan blifvit i olja måladt af Prof. Sandberg. Flere af Prof. Fries' vänner voro närvarande, och för tillfället författade verser afsjüngos.» Om valet av dag för avtäckningen berodde på en slump, vet jag ej. Men faktum är, att denna inträffade på Eliasdagen!

Elias Fries var vid denna tid en ganska ny bekantskap för smålänningarna i Uppsala. Han hade 1835 kommit från Lund, kallad till en professur i praktisk ekonomi, som lärostolen kallades, vid Uppsala universitet. Att han så kort tid efter sin ankomst till Uppsala fick sitt porträtt målat, berodde väl på att han redan då var en berömd man inom sin vetenskap. Men det hade säkert också en mera praktisk orsak: vid denna tid vistades i Uppsala en av dåtidens mera framstående porträttmålare.

Johan Gustaf Sandberg (1782—1854) var ju redan en känd porträtt- och historiemålare, då han 1831 fick i uppdrag att göra ett antal fresker med motiv ur Gustav Vasas liv i det gustavianska gravkoret i Uppsala domkyrka. Med denna uppgift var han sysselsatt under åren 1831—38. Men under denna tid blev han även anlitad som porträttör, bl.a. av en del studentnationer, som på detta sätt passade på att skaffa sig porträtt av sina inspectores och andra framstående medlemmar, målade av den kände huvudstadskonstnären. Ett särskilt intresse för detta arbete hyste han, enär han sedan några år planerade ett stort gravryverk, som kom ut under åren 1835—42 med den beskrivande titeln »Galleri af utmärkte svenske lärde, vitterhetsidkare och konstnärer från Gustaf I:s till närvarande tid». Verket, som är litograferat av Johan Cardon, innehåller även en litografi av Elias Fries, som jag kommer att beröra längre fram.

Redan 1830 tycks Sandberg ha vistats i Uppsala, ty från detta år finnas några professorsporträtt, av vilka två tillhöra Smålands nation, det ena föreställande teologen Carl Georg Rogberg, det andra Samuel Ödman. Detta senare hör till Sandbergs bästa porträtt. Mauritz Beijerstein säger i sin bok om Sandberg,³ att det torde vara »det mest bekanta av alla Sandbergs uppsala-

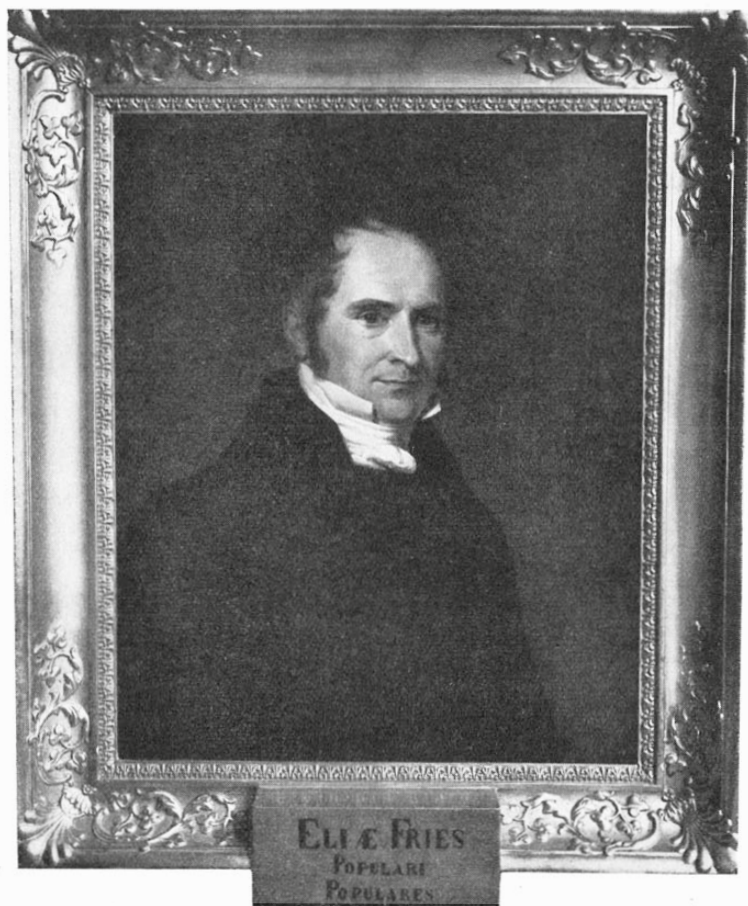

Fig. 1. Elias Fries 1838.

Porträtt i olja av J. G. Sandberg. Tillhör Smålands nation i Uppsala.

porträtt». Två år senare målade han vårt porträtt av nationsinspektorn Per Sjöbring. Även porträttet av Esaias Tegnér här rör från Sandberg, ehuru blott som kopia av Rudolf Törnqvist 1847 efter Sandbergs original från samma år, vilket hänger i Växjö konsistorium. Om dessa sina porträtt på Smålands nation skriver Sandberg:⁴ »Om Smålands nation uti dessa porträtt be-

näget åser hvad jag, ehuru ofullkomligt, önskat på duken föreställa, skulle (detta) blifva för mig den största tillfredsställelse liksom det för mig är av särdeles intresse få återgifva dragen av våra märkvärdiga svenske män».

Efter denna utveckling rörande Sandberg och hans övriga porträtt på Smålands nation har jag att nämna tre andra sandbergsporträtt av Elias Fries. De äro alla i stort sett lika det Smålands nation tillhöriga och få väl närmast betraktas som repliker till detta, d.v.s. gjorda efter originalet av konstnären själv. De äro emellertid alla betydligt mindre och äro endast bröstbilder. Det ena av dessa (23 × 18 cm) ingår numera i Gripsholms porträttssamling. Under det står bl.a.: »Botanikern Elias Fries vid 44 års ålder. J. G. Sandberg 1838». Det andra (27 × 24) ingick ursprungligen i en serie sandbergsporträtt i mindre format av en del dåtida uppsalaprofessorer. Denna serie inköptes av dåvarande landshövdingen i Uppsala Robert von Kræmer men har senare splittrats.⁵ Förutom dessa båda i olja finns även en teckning (22 × 18) med svart och vit krita.⁶

Som jag redan antytt finns det en litografi med sandbergsporträtt som förebild. Den är utförd 1840 av *Johan Cardon* för det tidigare nämnda porträttverket. Cardon (1802—78) var en känd litograf och kopparstickare, som vid denna tid drev ett litografiskt tryckeri i Stockholm. Bilden finns återgiven i V. B. Wittrocks *Iconotheca botanica*,⁷ ett stort planschverk med bilder av botanister från hela världen. Wittrock motiverar, att han valt Cardons litografi och inte Sandbergs porträtt med att Elias Fries' son, Thore M. Fries, meddelat honom, »att Elias Fries' närmaste alltid ansett Cardons bild mera karakteristisk än Sandbergs». Då enligt en uppgift i det ovannämnda porträttverket litografien är gjord efter »Original av Sandberg (Smålands nation i Uppsala)», så får man väl tolka Thore Fries' uttalande så, att han ej syftar så mycket på porträttligheten utan snarare menar, att litografien är mera levande än porträttet. Även två andra litografier gå tillbaka på Sandbergs porträtt. Den ena är gjord av *Ad. Hårdh* (1807—55) och förekommer bland åtta andra små porträttlitografier på ett blad dels i »Porträtter af samtida utmärkta svenske män och fruntimmer», 1843, dels i »427 porträtter af namnkunniga svenska män och fruntimmer», 1847. Bladen äro signerade »A. Hårdh lith. Tr. hos Holm». Den andra är utförd av *Theodor Öberg*

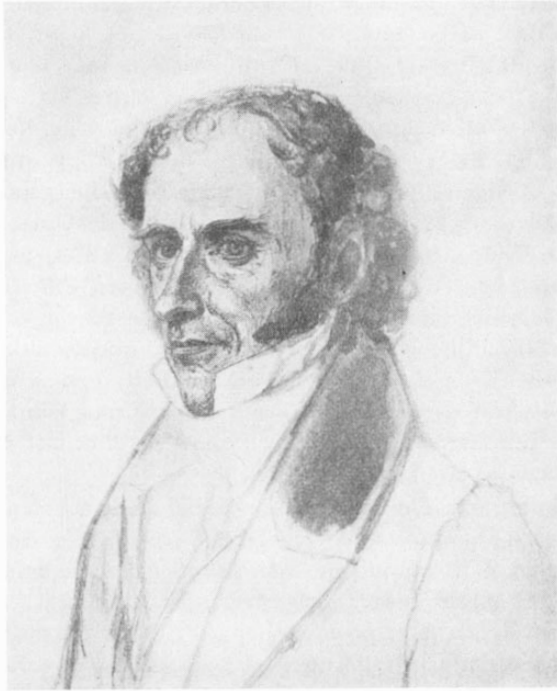

Fig. 2. Elias Fries 1837 eller möjligen något år dessförinnan.
 Pennteckning av L. V. Herlin. Kungl. Biblioteket.
 (Teckningens nedre del något beskuren.)

(1820—60) och återfinnes i tidskriften Norden 1852. Under den står »Sandberg pinx. Th. Öberg lith».

Sandbergsporträtten äro inte de äldsta avbildningar av Elias Fries, som finnas bevarade. En osignerad litografi av Fries ingår nämligen i ett 1837 utkommet verk, »Minnen från Upsala», som presenteras som »ett Lithografiskt arbete, innehållande Porträtter af nu lefvande och nyligen aflidne utmärkte Litteratörer och Lärare vid Upsala Akademi». Detta är en egendomlig bild, som till stor del visar ett annat utseende hos Fries än sandbergsporträtten. Ansiktet är här smalare och hakpartiet spetsigt. Klädseln är akademisk frack. På Kungl. Biblioteket i Stockholm finns en pennteckning (19 × 14), som säkert har tjänat som för-

laga till denna litografi. Jag publicerar här teckningen (fig. 2) — ehuru den, som ofta är fallet med dylika förlagor, endast är skizzartat utförd — i stället för litografien, som nog har avlägsnat sig från förebilden på ett lite olyckligt sätt. Däremot skulle jag tro, att teckningen har fångat en del drag, karakteristiska för Elias Fries som yngre, och att den därför kan komplettera de visserligen endast obetydligt senare sandbergsporträtten, då det gäller att ge oss en uppfattning av Fries' utseende vid denna tid. Under teckningen står »Fries» och »Ritat af Herlin». Förmodligen är det målaren och litografen *Lars Vilhelm Herlin* (1806—41), som gjort teckningen.⁸ Herlin, som var en mycket god litograf, kan dock knappast ha utfört den rätt enkla litografien i Minnen från Upsala. Snarare är den ett verk av den nyssnämnde litografen Ad. Hårdh. Denna den första kända avbildningen av Elias Fries torde alltså ha kommit till senast 1837 eller kanske något av åren dessförinnan.

En teckning med akademisk anknytning finns också på Kungl. Biblioteket. (Fig. 3.) Den är gjord 1852 av *Maria Röhl* (1801—75). Under den står »Professor Fries 1842» samt hans namnteckning och »14/6 1842». Med blyerts är antecknat: »Uppsala den 15 juni dagen efter promotionen». Fries var visserligen icke promotor vid detta tillfälle men lät tydligen ändå avporträttera sig med lagerkrans på huvudet. Det finns en del liknande promotionsporträtt, gjorda av Maria Röhl, bl.a. ett från 1845 föreställande den nypromoverade, lagerkrönte Gunnar Wennerberg. Vi måste komma ihåg, att tecknaren ofta motsvarade fotografen före kamerans tid, och Maria Röhl hörde just till dessa mycket flitiga porträttecknare.

Från slutet av 1840-talet finns ännu en liten pennteckning av Elias Fries. Den ingår i en tavla, på vilken Elias Fries och hans familj äro avritade med varsitt fristående lilla porträtt, han själv och hans hustru och de sju då levande barnen. Tecknaren hette *L. J. Siktberg*. I sin bok *Elias-Fries-släktens historia*,⁹ där f.ö. tavlan finns publicerad (s. 79), säger Gunhild Almén, som äger originalet, att Elias Fries fick tavlan som julklapp troligen 1848, då han kom hem från riksdagen. Då saknades givetvis ännu hans egen bild, men den ritades till efteråt. Det är en midjebild i profil åt höger. Han är klädd i akademisk frack med ordnar.

På 1850-talet inträder av utbildningarna att döma en viktig

Fig. 3. Elias Fries 1842.

Pennteckning av Maria Röhl. Kungl. Biblioteket.

förändring i Elias Fries' utseende. Den rör ju egentligen bara klädseln men gör honom faktiskt i våra ögon med ens till en gammal man. Han börjar bära kalott! Denna för nutiden kanske en aning löjliga huvudbonad bars under 1800-talet mycket ofta av äldre herrar, som började bli lite kala på hjässan. Från slutet av 1850-talet finns visserligen en oljemålning av Fries utan kalott, men där bär han av allt att döma peruk i stället! Det är ett porträtt (60 × 68), målat 1857 av *I. A. Wetterbergh*. (Fig. 4.) Denne var en måhända icke talanglös men stundom något slentrianmässig porträttmålare, född 1816 i Jönköping och död 1872. Hans bror var f.ö. författaren Carl Anton Wetterbergh, mest känd under pseudonymen Onkel Adam. Porträttet har en tid varit i Amerika, då Fries' ene son Otto bosatte sig där.¹⁰ Man har alltid undrat över Fries' egendomligt mörka och slätkammade hår på detta porträtt, som onekligen sticker av mot de vita polisongerna.

Man har därför trott, att det mörka håret skulle vara ditmålat senare för att skylla antingen den vanliga kalotten eller den lite kala hjässan, och det har sagts, att detta skulle ha blivit gjort i Amerika, där hans utseende annars skulle ha verkat särskilt egendomligt. Men vid en närmare undersökning av tavlan har det visat sig, att håret är äkta och ursprungligt — åtminstone på porträttet. Men jämför man med tidigare avbildningar, särskilt Sandbergs porträtt, som målades 19 år tidigare, så ser man, att Fries' hår redan då var en smula glesnat och i varje fall alls ej så tjockt som på detta porträtt, där han dock är 63 år gammal. Den enda förklaringen är väl, att Fries under en tid bar lösperuk, innan han helt övergick till kalotten. Det var f.ö. ej så ovanligt på 1800-talet, att äldre herrar hade peruk.

Sedan några decennier tillbaka hade det existerat en ny form av bildframställning, daguerreotypien, och vid denna tid började även fotografikonsten att bli alltmer spridd. Under 1840- och 50-talen besöktes Uppsala några gånger av daguerreotypister,¹¹ men någon daguerreotypi av Elias Fries är inte känd. Det första fotografiet av honom uppges vara taget i Uppsala 1858 av firman *von Olschewsky & Comp.* Det lär ha gjorts två kopior av denna bild. Den ena sändes till Fries' kollega, den amerikanske botanisten Asa Gray, den andra stannade i Sverige.¹² Det är en oval bild, 19 cm hög, en midjebild med fas åt vänster med rock och kalott. Fotografiet är påbättrat med vattenfärg, särskilt de vita polisongerna, och bakgrunden är målad med tusch. Möjligen är fotografiet tillkommet ett år senare. Bäckström¹¹ uppger nämligen, att firman i fråga enligt en tidningsannons besökte Uppsala i november 1859 och utlovade porträttering såväl i svart »som i färg».

År 1859 förekommer i tidskriften *Litografiskt Allehanda* en litografi av Fries. Det är en bröstbild en face. Ansiktet inramas av de vita polisongerna. Han är klädd i svart rock och väst samt kalott. Under bilden finns hans namnteckning, och vidare står det »Lith o tr hos Salmson». *Axel Jakob Salmson* (1807—76) ägde en tid ett litografiskt tryckeri i Stockholm och gav bl.a. under många år ut ovannämnda tidskrift. Litografen till detta porträtt hette *A. Janke*. Det finns ett par olika varianter av denna litografi, bl.a. en något mindre och vackrare, som finns i Bergianska trädgårdens porträttsamling. Vad Janke hade att gå efter,

Fig. 4. Elias Fries 1857.

Porträtt i olja av I. A. Wetterbergh. Tillhör kapten Tore Lönnberg, Stockholm.

då han gjorde litografien, är mig okänt. Litografiens utseende tyder närmast på att ett fotografi varit förlaga.

Från den följande tiden finnas en hel del fotografier av Elias Fries som gammal.¹³ — Den främste fotografen i Uppsala då och under flera decennier framåt var tysk-italienaren *Henri Osti*. En utmärkt skildring av hans verksamhet ger Gurli Taube i sin bok *Från gångna tiders Uppsala*.¹⁴ Här berättas om hur Osti med sin fotografiapparat kom på en lusttur till Uppsala 1859, antagligen för att undersöka marknaden, och hur han sedan blev bosatt där till sin död 1914. Sedermera ha många av hans fotografiplåtar bevarats och finnas nu deponerade på universitetsbiblioteket.

Det finns ett mycket vackert fotografi av Elias Fries tillsam-

mans med sin hustru och deras sex barn. Även detta fotografi är något retuscherat med färg eller tusch. I Elias-Fries-släktens historia (s. 93) är denna bild reproducerad. Det heter där, att bilden togs »sannolikt 1859, i ett av växthusen i Uppsala och anses vara en av de första fotografier, som tagits i Uppsala». Kanske är det taget av Osti under hans allra första tid i Uppsala eller rentav under den nyssnämnda lust- och rekognoserings-turen. Men om vi få misstänkliggöra årtalsangivelsen, så kan bilden vara tagen av »firman *Josephson och Piper*», som enligt Bäckström,¹¹ kom till Uppsala under våren 1861 och som då annonserade i tidningen, att fotograferingen skulle ske i »orangeriet».

Från 1860-talet finnas flera fotografier av Elias Fries från Ostis ateljé bevarade, s.k. visitkort. Senast 1862 måste det vackra lilla kortet vara taget av Elias Fries och hans hustru.¹⁵ I november 1862 dog nämligen hans maka. Möjligen vid samma tillfälle — i varje fall 1862 — tog Osti en bild av Fries ensam. Denne sitter vänd åt höger i en stol. Han är iförd långrock, och det rätt långa, vita håret sticker fram under kalotten. Om detta fotografi påminner ett träsnitt, som 1862 publicerades i *Illustreret Tidende* i Köpenhamn, 1864 i *Illustrerad Tidning* och 1870 i *När och fjerran*, i den sista tidningen signerat O. B. Detta träsnitt är gjort efter en teckning av den danske konstnären *Otto Bache* (1839–1927),¹⁶ som i sin tur möjligen kan ha använt fotografiet som förlaga. Teckningen i fråga har jag ej kunnat uppsåra. Dessa bilder visa oss ett magert ansikte med skarpa ögon och stripor av vitt hår under kalotten. Samma år är enligt anteckning på baksidan¹⁷ ett litet uttryckfullt fotografi taget hos Osti. Det är nästan helt en face. Ansiktet är rynkigt, och kalotten har ett veck på högra sidan.

Fries använde emellertid även en annan uppsalafotograf, nämligen *Emma Schenson*, som hade sin ateljé Östra Ågatan 25. Hon tog troligen någon gång under 1860-talet ett fotografi av Elias Fries, som jag får anledning att återkomma till. Det är en mycket vacker bild. Fries sitter något vänd åt höger i svart långrock och stödjande höger arm. Möjligen vid samma tillfälle (uppgift om fotograf saknas dock) togs ett annat fotografi, där Fries sitter i samma klädsel, vänd något åt vänster och med höger armbåge vilande mot stolens ryggstöd. Efter detta fotografi har sedermera

Fig. 5. Elias Fries 1875.

Fotografi av Henri Osti. Plåten förvarad på Uppsala universitetsbibliotek.

gjorts en vacker litografi och ett träsnitt, av vilka det senare är utfört av xylografen *Ida Falander*.¹⁸ Litografien, som är anonym, tycks ha kommit i händerna på den unge, sedermera kände, belgiske målaren *James Ensor* (född 1860, död för något år sedan). Denne gjorde nämligen 1886 en etsning av Elias Fries efter denna litografi. Albert Croquez publicerar etsningen i sin bok »L'oeuvre gravé de James Ensor» (Genève-Bruxelles 1947) och säger där, att bilden även brukar kallas »L'ancêtre».

Lamech Rydeman berättar i sin lilla biografi över Elias Fries¹⁹ (s. 70), hur det gick till, när denne skulle låta fotografera sig hos Osti till sin 80-årsdag 1874. Han hade då sedan en del år storkorset av Nordstjärneorden men brydde sig inte nämnvärt om dylika prydnader och ville inte ha den fina kraschanen på sig, då han fotograferades. Hans döttrar övertalade honom emellertid, och till slut gick han med på att ta den på sig. »Men», sade han, »ska jag äntligen ha den, så låt rockslaget dölja åt-

minstone halva». Rydeman syftar här på den kanske mest kända av alla Elias-Fries-bilderna. (Fig. 5.) Detta vackra porträtt har faktiskt också blivit det klassiska av Elias Fries, därigenom att det så ofta har använts i uppslagsböcker och botaniska verk. Men om det verkligen togs till hans 80-årsdag är däremot mera osäkert. Av detta fotografi finns nämligen Ostis plåt kvar, men enligt denna skulle bilden vara tagen 1875.²⁰ Däremot finns ett par andra fotografier av Fries sittande, iförd akademisk frack med Nordstjärnekraschanen delvis dold under rockslaget. Då dessa bilder, som bl.a. finnas på Kungl. Biblioteket, sakna uppgift om när de äro tagna, är det kanske dock för djävt att anse dem som 80-årsporträtten. Från 1875 finns slutligen ännu ett Osti-fotografi — även det med plåten bevarad. Här ser Fries mycket gammal ut. Hår, polisonger och ögonbryn äro väldigt yviga, och han ler sitt lite breda leende.

Det nyssnämnda Osti-fotografiet (fig. 5) reproducerades redan tidigt. 1879 började ett stort porträttverk komma ut, »Fosterländskt Porträtt-Album». Det gavs ut i några olika upplagor, men i alla var Fries' bild gjord efter Ostis fotografi. I fotografiupplagan var detta reproducerat på Axel Rydins fotografiska institut i Stockholm. I xylografiupplagans första häfte finna vi Fries' bild, skuren av den dansk-svenske grafikern *Evald Hansen* (1840—1920).²¹ Enligt en anmälan i verkets första häfte skulle det också komma en stålsticksupplaga. Men av denna kom tydligen bara första häftet ut, som blott innehåller Oskar II:s och drottning Sofias porträtt. Dessa utfördes i Leipzig hos en firma J. Wolf. Nu finns emellertid ett stålstick av Elias Fries, även detta efter Ostis fotografi, i exakt samma storlek och arrangemang som de ovannämnda båda och likaledes från J. Wolf i Leipzig. Det måste alltså vara den sedan aldrig utgivna bilden för stålsticksupplagan av Fosterländskt Porträttalbum.

I en del samtida tidningar²² finns ett träsnitt i något olika utförande. Det är signerat *S. Öborg* och antagligen gjort efter något fotografi. Det är en bröstbild i fas åt höger. Fries bär kalott och akademisk frack med Nordstjärnans kraschan.

Det finns två olika oljemålningar, föreställande Elias Fries som gammal. Den ena utfördes 1870 av *Birger Lignell* (1838—77), som tjänstgjorde som universitetets ritlärare på 1870-talet. Porträttet (73×56) är en midjebild, fas till höger, och Fries'

Fig. 6. Elias Fries.

Porträtt i olja av Hulda Schenson 1893 efter fotografi från 1860-talet av Emma Schenson. Uppsala universitet.

klädsel är akademisk frack med ordensband och kraschan samt kalott. Det finns två exemplar av detta porträtt, båda målade av Lignell förmodligen samtidigt.²³ — Det andra porträttet (77 × 65) målades 1893, alltså femton år efter Elias Fries' död, av konstnärinnan *Hulda Schenson* (1847—1940). (Fig. 6.) August Hahr uppger,²⁴ att porträttet gjordes efter fotografi.²⁵ Jag tror, att man med största visshet kan säga, att fotografiet i fråga var det tidigare nämnda, som togs av Emma Schenson, Hulda Schensons syster. Det fasta ansiktsuttrycket med de skarpa ögonen är det samma på dessa båda bilder. Endast klädseln är en annan — Hulda Schenson har målat honom i frack. Porträttet hänger i universitetshuset i Uppsala. Två repliker, den ena i olja, den

andra en pastell, samt två kopior av detta porträtt finnas. Replikerna torde vara samtida med originalet, men de båda kopiorna gjordes omkring 1927 av konstnären *O. Axelsson-Brauer*.²⁶

Elias Fries förekommer även på den tavla, som den danske konstnären *E. Henningsen* (1855—1930) målade av en episod från det skandinaviska naturforskarmötet i Köpenhamn 1847. Originalen finns i universitetets festsal i Köpenhamn, och en replik hänger i Fredriksborgs museum. Tavlan är gjord 1896, varför ju konstnären måste ha gått efter äldre avbildningar. För Fries' del har han väl närmast använt Sandbergs porträtt eller någon litografi efter detta. Fries är nämligen den frackklädde mannen med tunt, framåtkammat hår, som står bakom den kalottförsedde, sittande mannens högra axel.²⁷ — Som en kuriositet kan nämnas, att Fries torde förekomma även på en annan bild, nämligen på den litografi, som *Alexander Nay* (1822—83) på 1870-talet gjorde av bibliotekssalen på Carolina och som ingår i en serie uppsalalitografier. Den reslige, lite framåtböjde mannen med kalott längst till höger på bilden torde nog föreställa Fries.

Till sist återstår att nämna två avbildningar av annat slag. Till sin högtidsdag 1881 lät Vetenskapsakademien prägla en minnespenning över Elias Fries, graverad av *Lea Ahlborn* (1826—97). Den visar honom i vänsterprofil med kalott. (Diameter 3,1 cm.) Baksidan visar en genius, bärande en fackla, samt omskriften »Regiones nondum exploratas illustrat». På marken växa svampar, föremålen för hans forskning. Minnespenningen är graverad efter en porträttmedaljong i gips (diameter 15 cm.), även den gjord av *Lea Ahlborn*. Några avgjutningar ha gjorts efter denna medaljong. Vidare finns en gipsbyst i Linnésalen på Botanicum i Uppsala (höjd 59 cm.). Den är gjord 1899 av skulptören *Teodor Lundberg* (1852—1926). Det är en bröstbild en face. Fries bär kalott. Bägge dessa sistnämnda konstverk äro alltså gjorda efter Fries' död.

Min redogörelse för de av mig kända Elias-Fries-avbildningarna är slut. Säkert finnas även andra, som jag ej har lyckats spåra upp. Men det sagda torde kanske räcka för att dels ge oss en uppfattning om Elias Fries' utseende under skilda tider, dels visa oss, på vad sätt och i vilken utsträckning en känd vetenskapsman blev avbildad före den kamerans storhetstid, som vi nu uppleva.

NOTER

¹ Under porträttet står: »Eliæ Fries populari populares». Hur dessa ord skola tolkas, har alltid varit ett kärt diskussionsämne. Här lämnas nu den enda rätta tydningen: »Till landsmannen Elias Fries (från) landsmännen».

² Inspektor var då orientalisten Per Sjöbring. — Honorariikassan bestod av medel, av nationen ställda till inspektors förfogande att användas till nationens bästa. Den hade utvecklats ur de gåvor, honoraria, som nationen vid skilda tillfällen hade lämnat sin inspektor.

³ Beijerstein, Mauritz, Johan Gustaf Sandberg 1782—1854. Lund 1928.

⁴ Citat ur Beijerstein (se ovan), s. 104, som ej anger källan.

⁵ Elias-Fries-porträttet därur innehas nu av prof. Robert Fries, Stockholm.

⁶ Ägs av författaren till denna uppsats.

⁷ Wittrock, Veit Brecher, Catalogus illustratus Iconothecæ botanicæ Horti Bergiani Stockholmiensis. (Acta Horti Bergiani III, 1—2. Sthlm 1897—1905.)

⁸ Enligt Index över svenska porträtt 1500—1850 I (Sthlm 1935) skulle tecknaren ha hetat S. Herlin, men någon dåtida tecknare med den initialen har jag inte påträffat, varför uppgiften kanske beror på ett misstag.

⁹ Almén, Tore och Gunhild, Elias-Fries-släktens historia. Sthlm 1945.

¹⁰ Det ägs nu av dennes dotterson, kapten Tore Lönnberg, Stockholm.

¹¹ Bäckström, Helmer, Uppsalafotografer från daguerreotypiens och de direkta kolloidiumpositivens tid. (Nordisk tidskrift för fotografi 1928.)

¹² Den ägs nu av prof. Robert Fries, Stockholm. De nyssnämnda uppgifterna angående detta fotografi härröra från en anteckning på baksidan av detta.

¹³ Särskilt beträffande dessa men givetvis också beträffande reproducerade bilder gäller, att jag inte kan garantera, att jag har påträffat alla. Om intet särskilt säges om fotografierna, finnas de bl.a. på Uppsala universitetsbibliotek.

¹⁴ Taube, Gurli, Från gångna tiders Uppsala. Sthlm 1950.

¹⁵ Finns publicerat i Elias-Fries-släktens historia (se not 9), s. 83.

¹⁶ Enligt vad museidirektör Otto Andrup, Fredriksborgs museum, Hilleröd, vänligen meddelat mig.

¹⁷ Iconotheca botanica (se not 7) uppger 1863.

¹⁸ Detta ingår i verket Femtio porträtt af ryktbara svenskar med korta lefnadsteckningar. Sthlm 1863.

¹⁹ Rydeman, Lamech, Om Elias Fries. Lund 1915.

²⁰ Iconotheca botanica (se not 7) uppger 1876.

²¹ Samma bild finns även återgiven i Svenska Veckobladet 1880.

²² Illustrerade Familjevännens provnummer, trol. 1874, Hemvännen 1876, Svenska Veckobladets bilaga 1878, Ny Illustrerad Tidning 1878, Svensken 1894. — Samma bild har senare använts bl.a. i Hofbergs »Svenskt biografiskt handlexikon».

²³ Det ena ägs nu av bibliotekarien Carl-Thore Fries, Uppsala, det andra av jur. kand. Gunno Fries, Stockholm.

²⁴ Hahr, August, Uppsala universitets porträtt- och tavelssamling I—IV. Uppsala 1934—44.

²⁵ Index över svenska porträtt 1500—1850 säger, att det är en kopia efter Lignells porträtt, vilket måste vara fel.

²⁶ Repliken i olja ägs av doktor Hjalmar Fries, Stockholm, och pastellen av bankdirektör Gösta Fries, Malmö. Den ena kopian hänger i Vetenskapsakademiens sessionssal, den andra tillhör akademiräntmästare Thoralf Fries, Uppsala.

²⁷ Svenska folket genom tiderna 8, där tavlan finns publicerad, uppger, att Fries är den sittande mannen med kalott. Men enligt angivelse på tavlan i Fredriksborgs museum är detta prof. Schouw, och Fries är mannen bakom hans högra axel, efter vad museidirektör Andrup meddelat mig. Kalotten har väl föranlett den felaktiga uppgiften!

Lund 1951. Carl Bloms Boktryckeri A.-B.

FÖRENINGEN ELIAS FRIES ÄTTLINGAR

Styrelse:

Harald Fries, ordförande, Stockholm

Anders Fries, sekreterare, Umeå

Gunilla Ekström, kassör, Stockholm

Gunilla Broberg, ledamot, Mariestad

Birgitta Modigh, ledamot, Stockholm

Elin Fries, ledamot, Östersund

Skriftserie:

1. Ina Almén: Gamla Moster Lina - Friesens Lotta
2. Birgitta Bråkenhielm: Sally Fries - Elias Fries äldsta dotter
3. Nils Fries: Elias Fries och Femsjö
4. Ina Almén: Oskar Robert Fries 1840 – 1908
5. Sigurd Fries: Elias Fries och de svenska växtnamnen
6. Ina Almén: Om Sanna Almén, f. Fries. Mitt barndomshem i Uppsala
7. Gunnar Eriksson: Elias Magnus Fries
8. Elias Fries: Kort redogörelse för mina mykologiska studier
9. Claes Bernes och Sven Bråkenhielm: Klimatet och skogsvegetationen
10. Robert Andersson: Elias Fries och Femsjö
11. Gunhild Almén: Berättelse över den genealogiska resan
12. Allan Ekström: Elias Fries som riksdagsman
13. Tore Fries: Dagbok under en resa till Småland, Skåne och Danmark sommaren 1847.
14. Birgitta Modigh: Robert Fries och arvet efter Veit Wittrock
15. Birgitta Modigh: Med floran i kappsäcken
16. Sigurd Fries: Elias Fries-porträtt